

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**
Jilská 1, Praha 1
Tel./fax: 286 840 129
E-mail: jiri.vinopal@soc.cas.cz

Obraz Akademie věd ČR a názory na její financování

Technické parametry

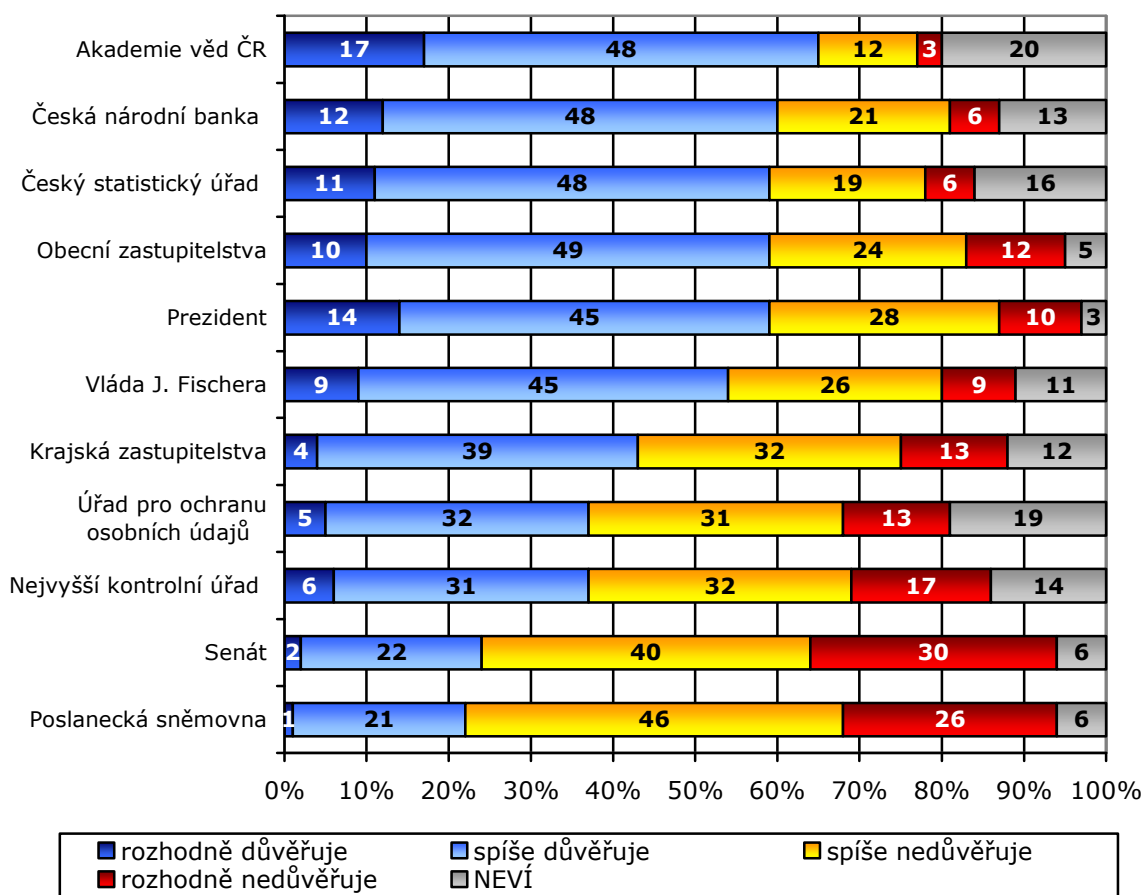
<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost 2009, v09-08</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>3. 8. – 10. 8. 2009</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1165</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PI.1, OR.202-214</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>23. září 2009</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Jiří Vinopal</i>

Významné místo v probíhající diskusi o financování vědy a výzkumu v České republice má Akademie věd, a to zejména v souvislosti s plánem na krácení její institucionální dotace. Právě Akademii věd se proto věnovala jedna část otázek o vědě, které byly zařazeny do srpnového výzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění.

1. Image Akademie věd ČR

Akademie věd se řadí mezi nejdůvěryhodnější instituce v České republice. Mezi těmi, jejichž důvěra byla v srpnu u veřejnosti zkoumána, obsazuje přední postavení současně s Českou národní bankou, Českým statistickým úřadem, obecními zastupitelstvy a úřadem prezidenta republiky. Ačkoli míra nedůvěry u jmenovaných institucí postupně roste (od 15 % nedůvěřujících AV ČR až po 38 % nedůvěřujících prezidentovi), všem jim důvěřuje přibližně 60 % obyvatel České republiky (AV ČR 65 %).

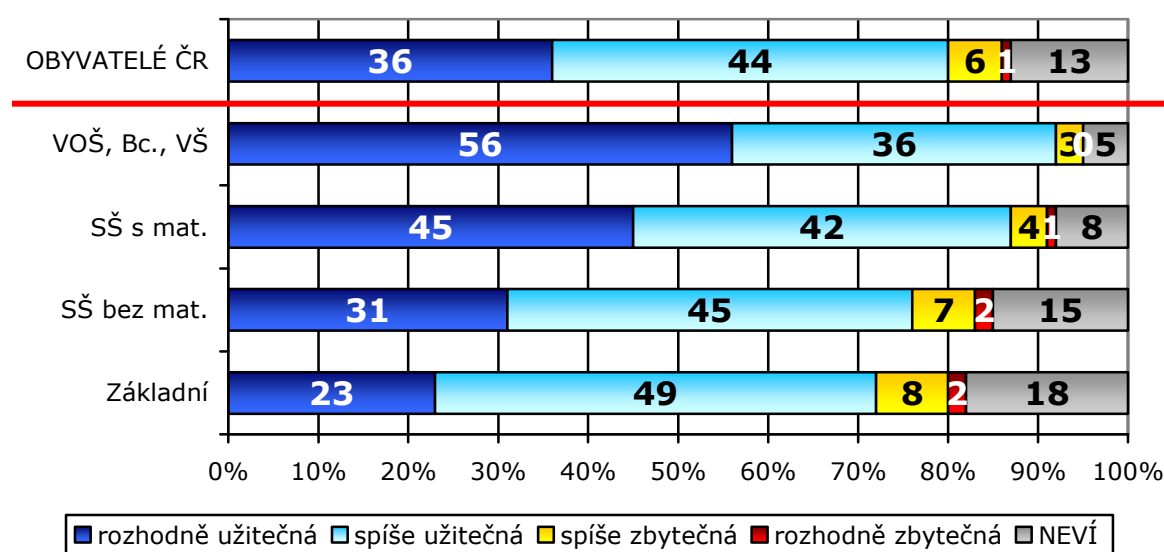
Graf 1. Důvěra vybraným institucím v ČR¹

¹ Znění otázky: „Řekněte prosím, důvěřujete: a) prezidentovi republiky, b) vládě Jana Fischera, c) Poslanecké sněmovně ČR, d) Senátu ČR, e) svému krajskému zastupitelstvu, f) svému obecnímu zastupitelstvu, g) Českému statistickému úřadu, h) České národní bance, m) Akademii věd České republiky, j) Nejvyššímu kontrolnímu úřadu, l) Úřadu pro ochranu osobních údajů?“ Možnosti odpovědí: rozhodně důvěřuje, spíše důvěřuje, spíše nedůvěřuje, rozhodně nedůvěřuje.

Kromě toho, že se těší důvěře obyvatel České republiky, je Akademie věd podle drtivé většiny z nich také institucí užitečnou. Celkově je za takovou považována čtyřmi pětinami dotázaných, 36 % obyvatel je o tom dokonce přesvědčeno rozhodně. Že by byla AV ČR zbytečnou, se domnívá pouze 7 % dotázaných. Přesvědčení o užitečnosti přitom roste společně se vzděláním: již u lidí s maturitou je silnější než je průměr v populaci a u lidí s vyšším odborným nebo vysokoškolským vzděláním je pak vůbec nejsilnější.

Graf 2. Názor na užitečnost Akademie věd²

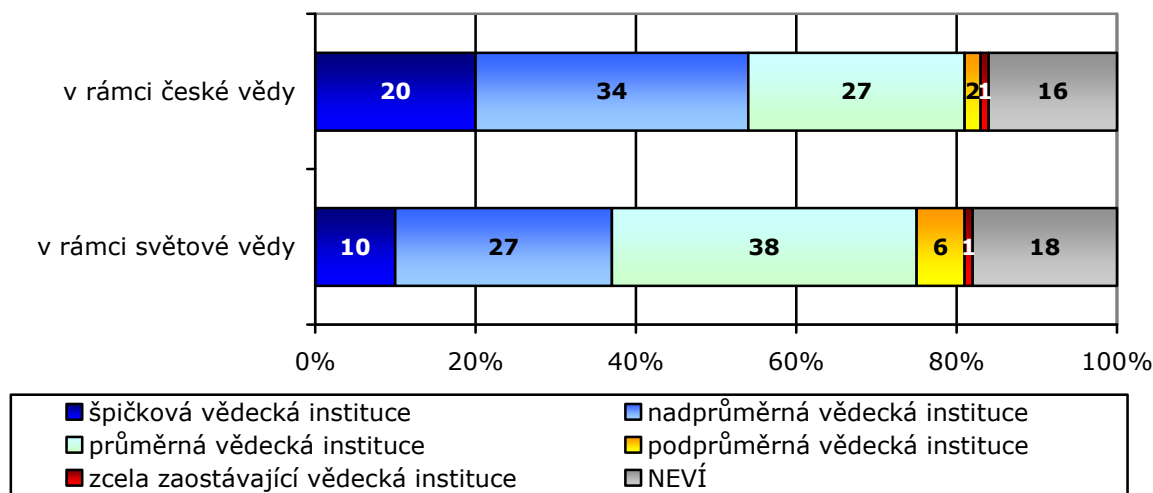

Hodnocení kvality výzkumu v Akademii věd je u české veřejnosti příznivé. Při hodnocení v kontextu České republiky zhruba třetina lidí vyjádřila názor, že kvalita výzkumu AV ČR je nadprůměrná, další pětina dokonce mluví o špičkovém bádání. Čtvrtina obyvatel ji považuje za instituci v českých poměrech průměrnou, za podprůměrnou pak pouze dvě a za zcela zaostávající pouze jedno procento.

Negativně není Akademie věd českými obyvateli hodnocena ani s ohledem na mezinárodní měřítko, když přibližně dvě pětiny z nich ji hodnotí jako nadprůměrnou nebo jako špičkovou vědeckou instituci. Opět jen minimální část sedmi procent dotázaných vnímá AV ČR v rámci světové vědy jako podprůměrnou nebo zcela zaostávající.

² Znění otázky: „Je podle Vás Akademie věd pro Českou republiku užitečnou, nebo zbytečnou institucí?“ Možnosti odpovědí: rozhodně užitečnou, spíše užitečnou, spíše zbytečnou, rozhodně zbytečnou.

Graf 3. Hodnocení kvality výzkumu Akademie věd v rámci české a světové vědy (všichni dotázaní)³

Vnímání kvality výzkumu v AV ČR jako celku se přitom do značné míry opět odvíjí od vzdělání, když se s jeho růstem plynule zvyšuje také pozitivní hodnocení kvality výzkumu ve zmiňované instituci. Mezi osobami s vysokoškolským vzděláním je například 74 % takových, podle nichž je AV ČR nadprůměrnou (nadprůměrná + špičková) institucí v domácím měřítku a 50 %, kteří ji za takovou považují i v mezinárodním kontextu (za průměrnou ji označuje dalších 22 % resp. 44 %); naopak mezi nimi není prakticky nikdo, kdo by ji považoval za podprůměrnou či snad zcela zaostávající. Mezi lidmi se středoškolským vzděláním bez maturity je takových, kteří jsou přesvědčení o nadprůměrnosti AV ČR méně: 49 % v rámci české vědy a 37 % v rámci světové.

Poměrně příznivé hodnocení kvality výzkumu Akademie věd ČR se odráží i v hodnocení jejích jednotlivých součástí, ačkoli - soudě podle zvýšeného podílu odpovědí „nevím“ a absence rozdílů například mezi skupinami osob s různým

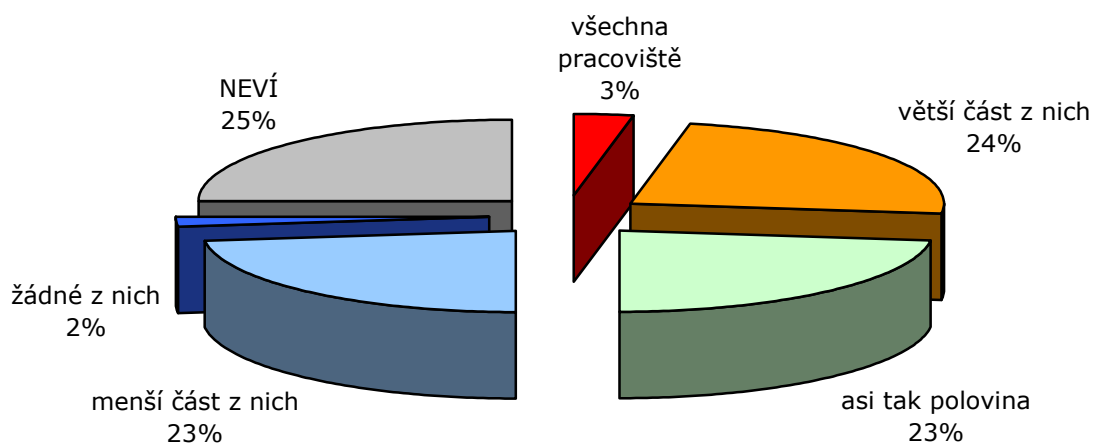
³ Znění otázky: „Jaká je podle Vás kvalita výzkumu v Akademii věd v rámci české vědy? Je to podle Vás v rámci České republiky: špičková vědecká instituce, nadprůměrná vědecká instituce, průměrná vědecká instituce, podprůměrná vědecká instituce, nebo zcela zaostávající vědecká instituce?“

Znění otázky: „A jaká je podle Vás kvalita výzkumu v Akademii věd v rámci světové vědy? Ve světovém měřítku je to podle Vás: špičková vědecká instituce, nadprůměrná vědecká instituce, průměrná vědecká instituce, podprůměrná vědecká instituce, nebo zcela zaostávající vědecká instituce?“

vzděláním – otázka tohoto typu již byla pro respondenty příliš detailní a zodpověditelná jen s určitými obtížemi.

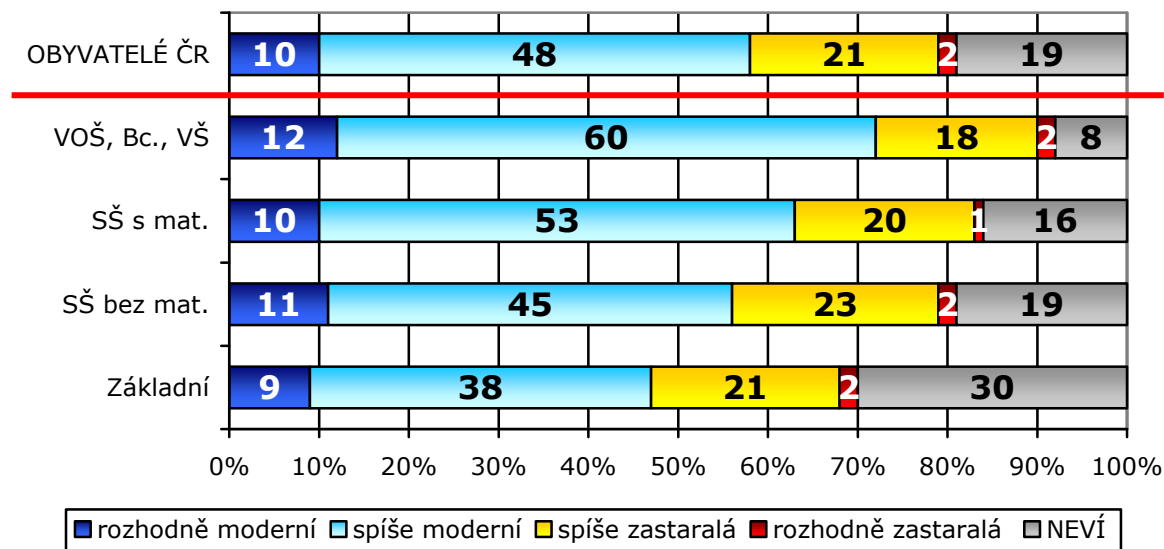
Přesto lze vyzorovat, že v české populaci převažuje přesvědčení o nadprůměrnosti většiny nebo minimálně poloviny pracovišť AV ČR. Že je nadprůměrná jen menší část z nich nebo dokonce žádné se domnívá dohromady pouze čtvrtina obyvatel; zbývající část se k tomu nedokázala vyjádřit.

Graf 4. Podíl nadprůměrných výzkumných pracovišť Akademie věd ve světovém měřítku⁴

Ačkoli je Akademie věd tradiční a historickou vědeckou institucí, nepojí se s ní ve veřejném mínění dominantně image instituce zastaralé. To si o ní myslí jen přibližně čtvrtina obyvatel ČR. Současně ovšem nelze říci, že by česká společnost byla skutečně silně přesvědčena o tom, že je AV ČR institucí moderní. Ačkoli se k tomuto názoru kloní dohromady tři pětiny obyvatel, s rozhodností jej zastává jen každý desátý. Pohled na Akademii věd se v tomto smyslu také liší u lidí s různými stupni dosaženého vzdělání. S jeho růstem se sice zvyšuje podíl lidí, kterým je vlastní spíše představa AV ČR jako instituce moderní, nicméně takových, kteří jsou o tom přesvědčeni rozhodně, ani se vzrůstajícím vzděláním nijak nepřibývá.

⁴ Znění otázky: „Akademie věd se skládá z mnoha samostatných výzkumných pracovišť - ústavů. Jaká část z nich je podle Vás ve světovém měřítku nadprůměrnými vědeckými pracovišti?“ Možnosti odpovědí: všechna pracoviště, větší část z nich, asi tak polovina, menší část z nich, žádné z nich.

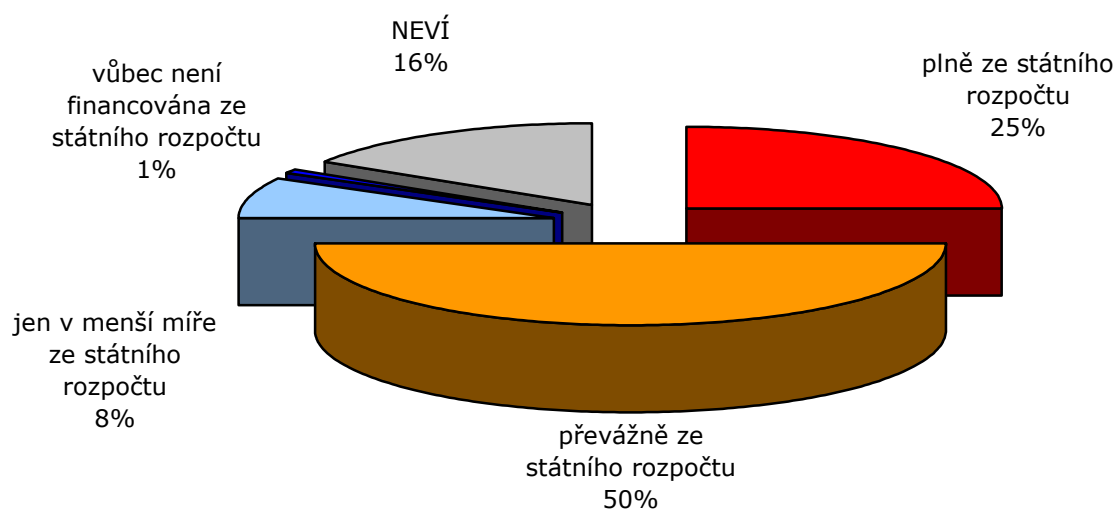
Graf 5. Názor na modernost/zastaralost Akademie věd⁵

⁵ Znění otázky: „Je podle Vás Akademie věd jako celek moderní nebo zastaralou vědeckou institucí?“ Možnosti odpovědí: rozhodně moderní, spíše moderní, spíše zastaralou, rozhodně zastaralou.

2. Financování Akademie věd ČR ze státního rozpočtu

Obyvatelé České republiky jsou si vědomi skutečnosti, že AV ČR je významnou měrou financována ze státního rozpočtu. Čtvrtina se domnívá, že je takto financována plně, polovina že převážně. Pouze 9 % dotázaných připisují státnímu rozpočtu při financování Akademie věd více či méně marginální roli a zbývající část nedokázala odpovědět.

Graf 6. Představa o stávajícím financování Akademie věd⁶

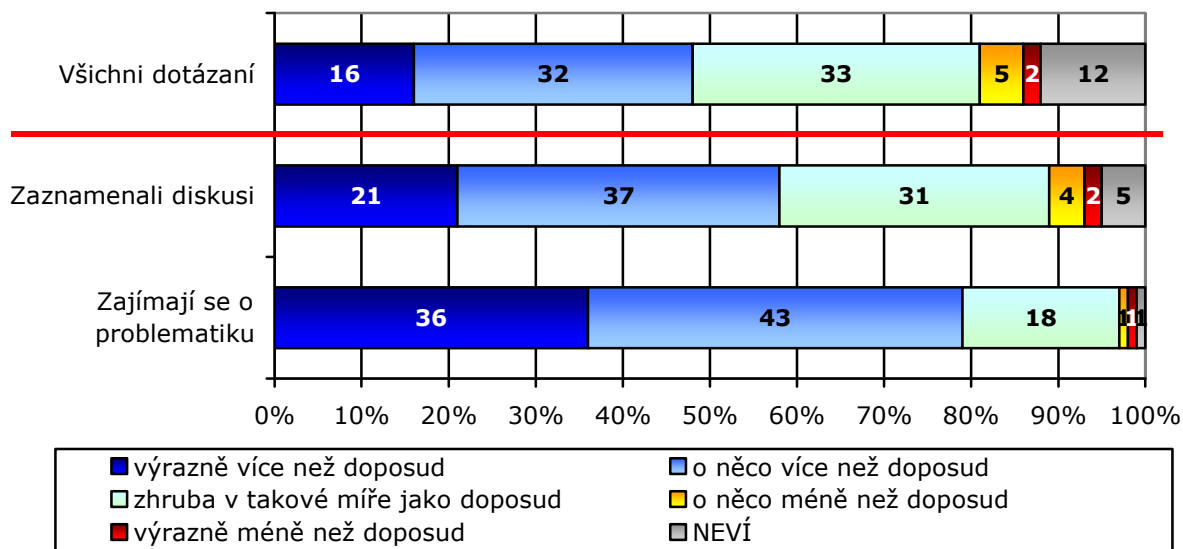

Přesto, anebo možná právě proto, že si lidé význam tohoto zdroje financování uvědomují, jsou do budoucna většinou pro jeho posílení, anebo přinejmenším ponechání na stávající úrovni. To je ostatně pochopitelné v souvislosti s tím, že čeští občané považují AV ČR za velmi důvěryhodnou, užitečnou a ve výzkumu kvalitní instituci. Konkrétně přibližně polovina obyvatel ČR si myslí, že by Akademie věd měla být v budoucnu ze státního rozpočtu financována více než doposud, další třetina by tento zdroj ponechala na stávající

⁶ Znění otázky: „Do jaké míry myslíte, že je Akademie věd v současné době financována ze státního rozpočtu?“ Možnosti odpovědí: plně ze státního rozpočtu, převážně ze státního rozpočtu, jen v menší míře ze státního rozpočtu, vůbec není financována ze státního rozpočtu.

úrovni. Jen minimum českých občanů je toho názoru, že by se prostředky státního rozpočtu pro AV ČR měly v budoucnu snížit.

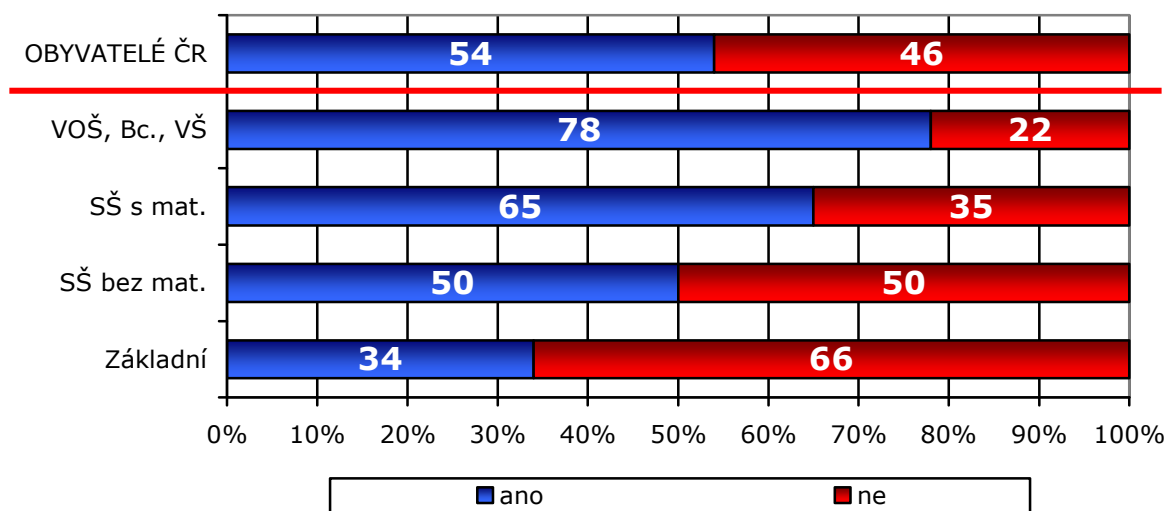
Graf 7. Názor na budoucí financování Akademie věd ze státního rozpočtu⁷

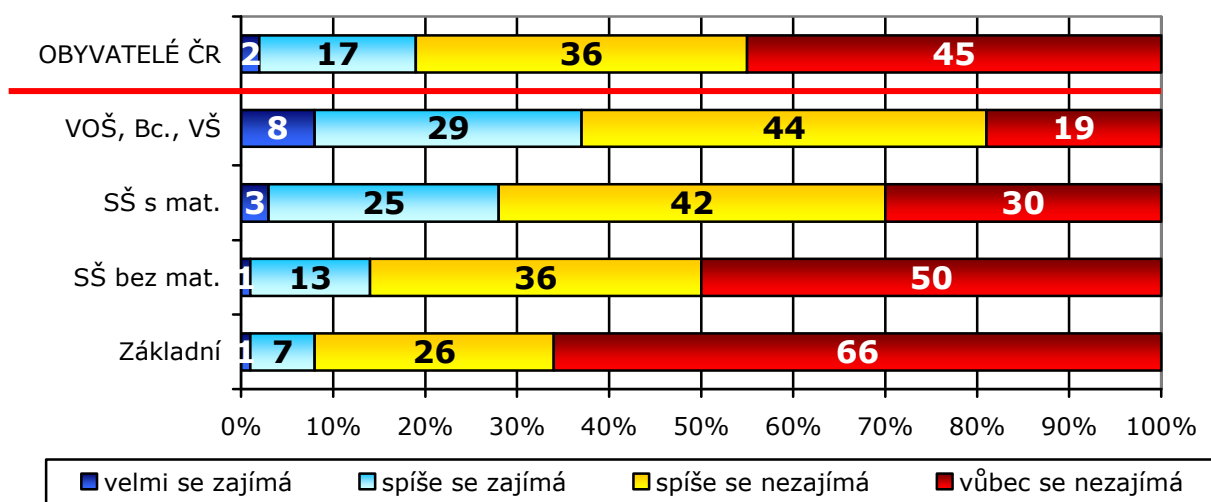
Potřeba navýšení financování AV ČR ze státního rozpočtu je přitom zřetelněji artikulována s tím, jak roste obeznámenost a zájem o aktuální problematiku plánovaného krácení rozpočtu Akademie věd. Mezi obyvateli, kteří tuto kauzu **zaznamenali**, je takových nadpoloviční většina a mezi takovými, kteří se o ni podle svých slov **zajímají**, již dokonce čtyři pětiny.

Jak bylo právě zmíněno, v souvislosti s financováním AV ČR byly položeny také otázky stran navrhovaného plánu krácení institucionální dotace pro tuto organizaci. Na začátku měsíce srpna, tedy v době, kdy již spor o financování Akademie věd probíhal a byl i poměrně intenzivně medializován, jej zaznamenala přibližně polovina obyvatel České republiky, častěji přitom lidé s vyšším vzděláním.

⁷ Znění otázky: „Podle Vašeho osobního názoru má být Akademie věd v budoucnu ze státního rozpočtu financována: výrazně více než doposud, o něco více než doposud, zhruba v takové míře jako doposud, o něco méně než doposud, výrazně méně než doposud.“

Graf 8. Obeznamenost s plánem krácení rozpočtu Akademie věd⁸

Ti se také o danou problematiku podle svých slov častěji zajímali, nicméně obecně byly podíly projevujících zájem ve všech vzdělanostních skupinách nižší a celkově za všechny obyvatele dosahovaly úrovně přibližně jedné pětiny. Procento takových, kteří se podle svých slov o danou problematiku nezajímali vůbec, dosahuje v celé populaci téměř poloviny, přičemž směrem ke skupinám s nižším dokončeným vzděláním poměrně rychle stoupá.

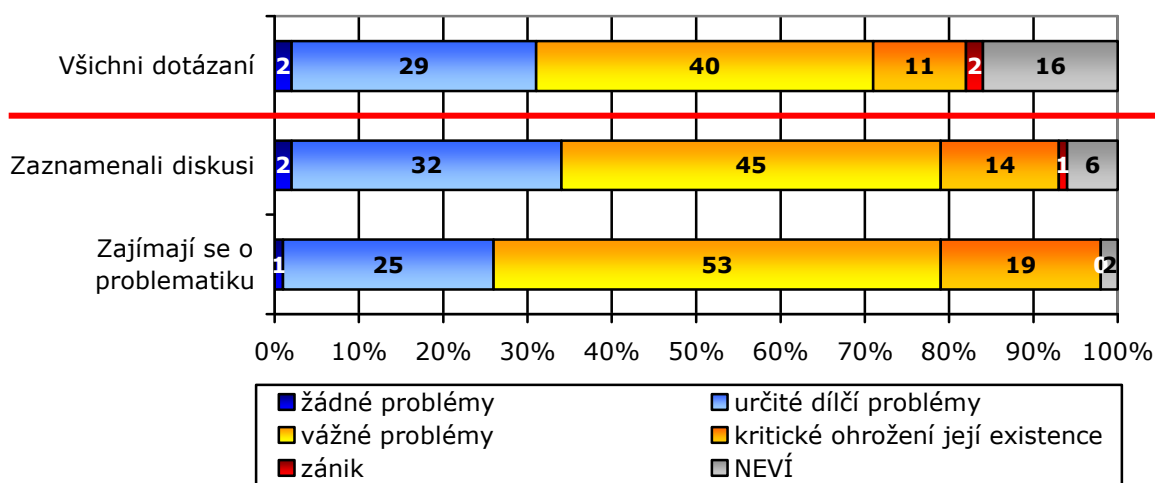
Graf 9. Zájem o problematiku krácení rozpočtu Akademie věd⁹

⁸ Znění otázky: „Zaznamenal jste v poslední době spor ohledně plánu krácení rozpočtu Akademie věd na příští roky?“ Možnosti odpovědí: ano, ne.

⁹ Znění otázky: „Zajímáte se o problematiku krácení rozpočtu Akademie věd či nikoli?“ Možnosti odpovědí: velmi se zajímáte, spíše se zajímáte, spíše se nezajímáte, vůbec se nezajímáte?

Ačkoli u české veřejnosti na začátku srpna 2009 převládal nezájem o aktuální plán snižování prostředků ze státního rozpočtu pro Akademii věd, hodnocení případného dopadu takového opatření je vcelku univerzální. V té době avizované snížení o cca 20 % na rok 2010 by podle dvou pětín obyvatel znamenalo pro AV ČR vážné problémy a podle každého desátého kritické ohrožení její existence. Mezi těmi, kteří se o danou problematiku zajímají (což jsou, jak bylo popsáno výše, zejména lidé s vyšším stupněm vzdělání), je přesvědčení o vzniku vážných problémů a kritického ohrožení ještě rozšířenější (53 % si myslí, že to bude znamenat vážné problémy, 19 % kritické ohrožení existence AV ČR).

Graf 10. Názor na důsledky plánovaného snížení rozpočtu Akademie věd pro rok 2010 o 20 %¹⁰

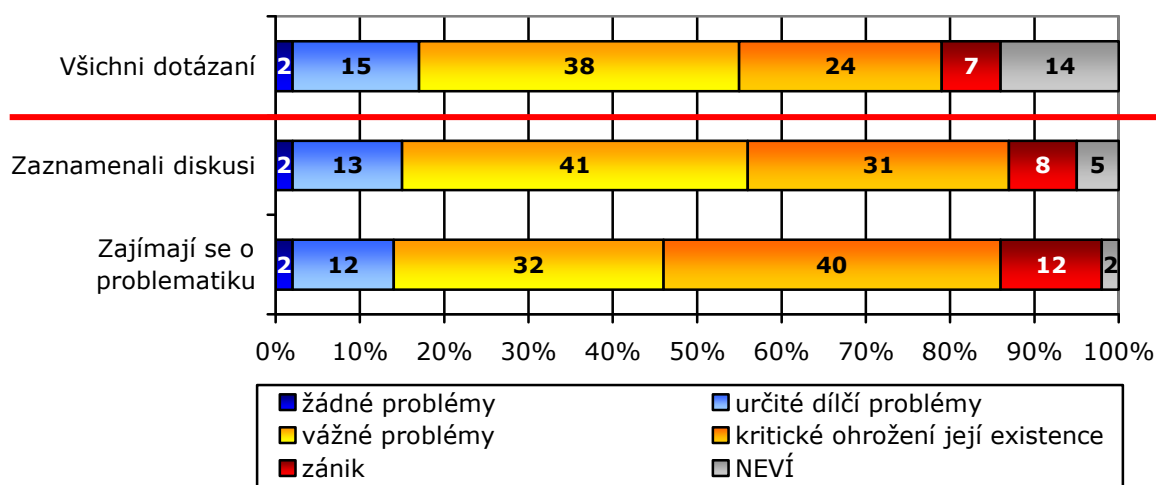
Ještě pesimističtější jsou pak očekávání veřejnosti v případě, že by došlo i k plánovanému snížení prostředků ze státního rozpočtu do roku 2012 na polovinu současného stavu. V takové situaci by vážné problémy očekávaly opět přibližně dvě pětiny obyvatel, kritického ohrožení by se však obávala již celá čtvrtina a sedm procent by dokonce za takových podmínek předpovědělo zánik Akademie

¹⁰ Znění otázky: „Myslíte si, že plánované snížení finančních prostředků pro Akademii věd na rok 2010 o 20 % bude nebo nebude pro Akademii znamenat problémy?“ Možnosti odpovědí: nebude to pro ni znamenat žádné problémy, bude to pro ni znamenat určité dílčí problémy, bude to pro ni znamenat vážné problémy, bude to pro ni znamenat kritické ohrožení její existence, bude to znamenat její zánik.

věd. Dohromady pouze 17 % obyvatel ČR by za takové situace čekalo jen určité dílčí (15 %) problémy, případně nečekalo žádné (2 %).

Opět ještě dramatičtěji tuto situaci vnímají lidé, kteří se o danou problematiku zajímají. Mezi nimi je 32 % očekávajících vážné problémy, 40 % kritické ohrožení existence a 12 % předpovídajících zánik AV ČR. Pouze 14 % z nich vidí situaci spíše bezproblémově (2 % žádné problémy, 12 % určité dílčí problémy).

Graf 11. Názor na důsledky plánovaného snížení rozpočtu Akademie věd do roku 2012 na polovinu současného stavu¹¹

¹¹ Znění otázky: „A pokud by podle plánu do roku 2012 došlo i k navrhovanému snížení finančních prostředků pro Akademii věd na polovinu současného stavu, bude nebo nebude to podle Vás pro Akademii věd znamenat problémy?“ Možnosti odpovědí: nebude to pro ni znamenat žádné problémy, bude to pro ni znamenat určité dílčí problémy, bude to pro ni znamenat vážné problémy, bude to pro ni znamenat kritické ohrožení její existence, bude to znamenat její zánik.

3. Souhrn

Celkový obraz Akademie věd je v povědomí občanů poměrně příznivý a česká veřejnost je jí nakloněna i v aktuálních sporných otázkách kvality jejího výzkumu a financování. Akademie věd se v porovnání s dalšími institucemi těší vysoké důvěře. Je také považována za užitečnou instituci, která nepokulhává za dobou, a kvalita jejích výzkumných aktivit je příznivě hodnocena jak v domácím, tak v mezinárodním měřítku. Čeští občané jsou si vědomi významu, jaký mají pro Akademii věd prostředky ze státního rozpočtu, a za těchto okolností v drtivé míře odmítají jejich snižování. Pokud by k němu v intencích plánu aktuálním v srpnu 2009 přesto mělo dojít, obává se česká veřejnost vážného ohrožení fungování Akademie věd České republiky či dokonce o samotnou existenci této instituce.

Důležitými faktory, které uvedené názory diferencují, jsou přitom vzdělání a také zájem o sledovanou problematiku. Obecně lze říci, že lidé s vyšším vzděláním hodnotí všechny sledované otázky týkající se Akademie věd jako instituce i kvality jejího výzkumu pozitivněji, než lidé se vzděláním nižším. Současně také platí, že lidé, kteří jsou zainteresovanější ve věci sporu ohledně budoucího financování AV ČR (tzn. zaznamenali diskusi nebo se o ni dokonce sami zajímají), naléhavěji vnímají problémy, které by mohly v případě krácení financí ze státního rozpočtu pro AV ČR nastat; a v souladu s tím požadují naopak spíše nárůst jejího financování ze zdrojů státního rozpočtu.

Právě v návaznosti na vzdělání a zájem o danou problematiku lze pak také najít rozdíly i mezi dalšími skupinami lidí, jako jsou například ti, kteří mají různé příjmy a životní úroveň. Ačkoli tyto okolnosti hrají při utváření postojů lidí ve zkoumané oblasti samy o sobě také určitou roli, ta není tak silná, jako je úloha dvou výše zmíněných faktorů. Některé další běžně sledované okolnosti, jako je například stranická identifikace, již zde přitom nemají roli žádnou.